

Regeringens proposition

1975/76: 163

om en förbättrad utrikeshandelsstatistik, m. m.;

beslutad den 4 mars 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås åtgärder som ger en mer aktuell och tillförlitlig utrikeshandelsstatistik. Förslaget innebär bl. a. att statistiska uppgifter skall lämnas för importsändningar vilkas värde överstiger 250 000 kr. redan när varorna passerar gränsen. Vidare föreslås vissa informations- och kontrollåtgärder som hänger samman med import- och exportstatistiken.

Förslag till

Lag om ändring i tullagen (1973: 670)

Härigenom föreskrives i fråga om tullagen (1973: 670)

dels att 56 § skall upphöra att gälla,

dels att i 4, 6, 23—27, 38, 43, 45 och 53 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 3 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Innan vara förtullats får ej någon förfoga över den om ej annat följer av denna lag.

Den som bedriver importverksamhet får, om tullmyndigheten medger det, ta hand om och i övrigt förfoga över vara utan hinder av att den ej förtullats. Den som betalar tull och annan införselavgift enligt 18 § får förfoga över vara utan hinder av att avgift ej erlagts för den.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, generaltullstyrelsen får, om det kan ske utan risk för att föreskrifter om införsel åsidosättes, uppdraga åt bolag eller förening som innehar tullupplag att utföra tullmyndighetens kontroll när vara skall tas om hand av den som har fått medgivande enligt andra stycket.

Konungen eller myndighet som *Konungen* bestämmer får för vissa fall förordna om inskränkningar i rätten att förfoga över vara.

Regeringen eller myndighet som *regeringen* bestämmer får för vissa fall förordna om inskränkningar i rätten att förfoga över vara.

10 a §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, generaltullstyrelsen bestämmer vilka uppgifter som skall lämnas för statistiskt ändamål i samband med att vara tas om hand enligt 3 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1976.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-03-04

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Norling, Lidbom, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Sträng

Proposition om en förbättrad utrikeshandelsstatistik, m. m.

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 oktober 1974 tillkallade jag en särskild sakkunnig¹ med uppdrag att göra en översyn av utrikeshandelsstatistiken och därmed sammanhängande frågor, m. m. I utredningsdirektiven framhöll jag utrikeshandelsstatistikens betydelse för bedömningar på olika områden och de ökade krav som därigenom har uppkommit på statistiken i fråga om kvalitet och aktualitet. En översyn av utrikeshandelsstatistiken aktualiserades i samband med genomförandet av den nya tullproceduren och jag uppmärksammade också frågan i propositionen med förslag till tulllag, m. m. (prop. 1972: 110).

Den sakkunnige antog namnet Utrikeshandelsstatistikutredningen och avlämnade i september 1975 ett delbetänkande (Ds Fi 1975: 11) Tidslokaliseringen i utrikeshandelsstatistiken med förslag bl. a. till åtgärder som möjliggör en redovisning av statistiken så att den klart avspeglar varuflödet över gränsen.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, generaltullstyrelsen, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, konjunkturinstitutet, poststyrelsen, statens järnvägar, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, statens pris- och kartellnämnd, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, handelsprocedurrådet, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk, varusmugglingsutredningen (Fi 1973: 04), betalningsbalansdelegationen (Fi 1975: 02), fullmäktige i riksbanken, Sveriges industriförbund, Sveriges exportråd, Sveriges grossistförbund,

¹ Avdelningsdirektören Karl-Evert Rydberg.

Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges redarcförning, Sveriges speditörförbund, Svenska åkeriförbundet, Stockholms handelskammare, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Svenska företagares riksförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska arbetsgivarföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska bankföreningen samt Jordbrukets utredningsinstitut.

En delegation med representanter för Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges speditörförbund, Svenska åkeriförbundet och Stockholms handelskammare har utarbetat en promemoria som förutom av de nämnda organisationerna även åberopas som yttrande av Svenska bankföreningen. Handelsprocedurrådet och Svenska arbetsgivarföreningen ansluter sig till synpunkterna i promemorian. Jordbrukets utredningsinstitut ansluter sig helt till de synpunkter som framförs av Lantbrukarnas riksförbund. Vad gäller utredningens förslag beträffande exportstatistiken ansluter sig handelsprocedurrådet, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund och Svenska arbetsgivarföreningen till vad som framförs av Sveriges exportråd.

Generaltullstyrelsen har bifogat yttranden från tulldirektionerna i norra, östra, södra och västra tullregionerna, gränstullkamrarna i Karlstads och Haparanda gränstulldistrikt, distriktstullkamrarna i Arlanda och Helsingborg, tullkammaren i Trelleborg samt Svenska tullmannaförbundet och Sveriges allmänna tulltjänstemannaförbund. Sveriges industriförbund har bifogat ett till förbundet avgivet yttrande av Sveriges kemiska industrikontor.

Gällande ordning

Primärmaterialet för i m p o r t s t a t i s t i k e n utgörs av de uppgifter som de tullskyldiga eller deras ombud lämnar på tulldeklarationerna. Tulldeklaration avges till tullmyndighet vid anmälan till förtullning. Tullproceduren innebär i praktiken att den övervägande delen av varorna efter en enkel anmälan till tullmyndighet kan omhändertas av importören och användas i hans rörelse, s. k. hemtagning. Anmälan till förtullning görs ca två veckor därefter genom inlämnande av bl. a. tulldeklaration, vari statistiska uppgifter om inköps- och ursprungsland, statistiskt nummer, kvantitet och värde lämnas. Uppgifterna på en tulldeklaration utgör en del av underlaget för tulltaxeringen. I samband med tulltaxeringen granskas uppgifterna mot faktura och andra handlingar, varefter nödvändiga korrigeringar görs. För kontroll av tulldeklarationerna hos tullmyndighet åtgår i genomsnitt ca en vecka. Vid tulltaxeringen registreras importen i varustatistiken. Registreringen kan sålunda regelmässigt ske tidigast tre veckor efter införseln, dvs. gränspassagen. I

vissa fall förekommer en ännu större tidsskillnad mellan införsel och registrering. Den nuvarande månadsstatistiken avser således varor som under en viss kalendermånad registrerats i tullverkets redovisningshandlingar. Dessa varor har dock passerat gränsen minst tre veckor dessförinnan.

När tullmyndigheten har avslutat tulltaxeringen sänds tulldeklarationerna veckovis till generaltullstyrelsen för dataregistrering. De statistiska uppgifter som lämnas på tulldeklarationerna förs samman på ett särskilt magnetband som sänds till statistiska centralbyrån (SCB) för statistisk bearbetning. I samband därmed görs hos generaltullstyrelsen vissa kvalitetskontroller av materialet, samtidigt som ett preliminärt värde för den totala importen tas fram. Detta publiceras mellan den 20 och 25 i månaden efter redovisningsmånaden. Sedan upptäckta felaktigheter har rättats fördelas materialet maskinellt på inköps- och ursprungsländer och på skilda nummer i den statistiska varuförteckningen. Den varuvisa delen av utrikeshandelsstatistiken publiceras i pressmeddelande från SCB omkring den 20 i andra månaden efter redovisningsmånaden, medan den länderfördelade statistiken publiceras ungefär den 25.

Underlaget för exportstatistiken skall lämnas på exportanmälan vid exporttillfället av exportören eller dennes ombud. Den mottagande tullmyndigheten kan vara tullanstalt i gränsorten eller inlastningsorten. Uppgifter skall lämnas om försäljnings- och förbrukningsland, statistiskt nummer på varan samt dess kvantitet och värde.

Tullmyndigheten kontrollerar att varan får utföras. I samband med tullklareringen påförs gräns- och transportsättskod på exportanmälan och vid vissa tullanstalter görs en översiktlig granskning av de statistiska uppgifterna. Hos tullanstalter med en omfattande utförsel med fartyg stäms som regel de avlämnade exportanmälningarna av mot fartygens manifest.

Exportanmälningarna sänds veckovis från tullanstalterna till generaltullstyrelsen. Här sker en manuell förgranskning och en dataregistrering, varefter materialet överlämnas till SCB för databehandling. Felaktigheter som upptäcks vid en maskinell kvalitetsgranskning rättas manuellt hos generaltullstyrelsen.

I samband med databehandlingen tas ett preliminärt värde fram för den totala exporten under redovisningsmånaden. Värdet publiceras tillsammans med motsvarande värde för importen mellan den 20 och 25 i månaden efter redovisningsmånaden. Därefter framställs genom automatisk databehandling den varu- och ländervis indelade exportstatistiken för månaden i fråga. Publicering av detta material sker samtidigt med att motsvarande uppgifter redovisas för importen, dvs. 7 à 8 veckor efter redovisningsmånadens utgång.

Utredningen

Utredningen föreslår en s. k. snabbstatistik över importen som skall grundas på uppgifter om värde, varugrupp och ursprungsland och som samlas in i samband med anmälan om hemtagning. Därutöver behålls den nuvarande statistiken i oförändrad form, samtidigt som en definitiv statistik tillskapas genom en maskinell omsortering med utgångspunkt i hemtagnings- resp. förtullningsdag.

Utredningen har som en utgångspunkt för sina överväganden haft vissa undersökningar som har gjorts av SCB. Dessa belyser bl.a. eftersläpningen i importstatistiken från varans gränspassage till den statistiska registreringen. Av importvärdet för en genomsnittlig månad under år 1974 hänförde sig sålunda endast 35 % till varor som faktiskt hade passerat gränsen under månaden. Utredningen anför att sådana eftersläpningar försämrar statistikens värde som underlag vid utarbetandet av prognoser och bedömningar i olika ekonomisk-politiska frågor. Så t. ex. försvåras jämförbarheten med annan ekonomisk statistik, vilket utgör en osäkerhetsfaktor för nationalräkenskaperna och vid uppföljningen av betalningsbalansens utveckling. Grunderna för den svenska utrikeshandelsstatistiken stämmer inte helt överens med de internationella rekommendationerna på området, vilket också försvårar jämförbarheten med andra länders utrikeshandelsstatistik. Den största olägenheten med eftersläpningen är dock enligt utredningens uppfattning att en hastig förändring i varuströmmarna över landets gränser inte avspeglas i statistiken tillräckligt snabbt och inte heller med den verkliga storleken.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen det vara nödvändigt att förbättra tidslokaliseringen i importstatistiken. Utredningen diskuterar flera olika alternativ.

En möjlighet är att primärmaterialet för utrikeshandelsstatistiken samlas in direkt från import- och exportföretagen vid sidan av tullverkets deklarations- och anmälningsystem. Uppgifter om utrikeshandeln skulle då hämtas in genom periodvis återkommande enkäter till samtliga eller till ett urval importörer och exportörer. En statistik som framställs på detta sätt blir nära nog riktigt tidslokaliserad och har dessutom vissa andra fördelar. Genom likheten i fråga om insamlingens metodik skulle man t. ex. få en hög grad av samstämmighet med annan ekonomisk statistik. Utredningen avvisar emellertid en enkätinsamlad utrikeshandelsstatistik och hänvisar härvid till den ökade bördan för uppgiftslämnarna, minskade förutsättningar för en varuspecificering och en lägre kvalitet på primärmaterialet.

En bättre tidslokalisering än f. n. kan uppnås genom att man så tidigt som möjligt skiljer den statistiska bearbetningen från de tulladministra-

tiva rutinerna i övrigt. Enligt utredningens uppfattning skulle emellertid en betydande eftersläpning kvarstå. Vidare skulle primärmaterialet sannolikt bli av lägre kvalitet än det nuvarande.

En riktigt tidslokaliserad statistik skulle enligt utredningen kunna framställas genom enbart en omsortering av det primärmaterial som nu finns tillgängligt. Ett sådant tillvägagångssätt avvisas med hänsyn till att resultaten skulle kunna publiceras först ca ett halvt år efter redovisningsmånaden.

Utredningen diskuterar vidare en metod som baseras på fortlöpande uppgifter om antalet hemtagningsanmälningar och beräknade genomsnittsvärden för anmälningarna. Genomsnittsvärdet kommer härvid att hänföra sig till importen under en tidigare period. Ett värde för en viss månads import skulle med denna metod kunna publiceras omkring den 10 i månaden efter redovisningsmånaden. Framställningen av statistiken skulle bli förhållandevis billig och inte kräva någon ökad uppgiftsskyldighet för hemtagarna eller deras ombud. Utredningen menar emellertid att metoden skulle ge en osäker bild av den faktiska importutvecklingen. En förändring av kvantiteten varor per hemtagningsanmälan eller av importpriserna kan tänkas få stora återverkningar på genomsnittsvärdet per hemtagningsanmälan och därmed på beräkningen av importvärdet. Snabba och kraftiga förändringar kommer nämligen inte att framträda i en statistik som framställs på detta sätt.

Utredningen stannar för sin del för en metod, som innebär att det statistiska primärmaterialet samlas in i nära anslutning till varans gränspassage. För varor som tas hem utan föregående förtullning — f. n. ca 85 % av det totala importvärdet — skulle statistiska uppgifter anges på hemtagningsanmälan. Ett importvärde med en riktig tidslokalisering och en grov varufördelning — av utredningen benämnd snabbstatistik — borde kunna publiceras redan omkring den 10 i månaden efter redovisningsmånaden. Statistiken skulle inte påverkas av variationer i arbetsbelastning hos vare sig tullverket, importörerna eller speditörerna. Metoden har visserligen den nackdelen att den innebär en ökad arbetsbörda för hemtagare, speditörer och transportörer, samtidigt som den medför ökade kostnader för tullverket. Utredningen bedömer dock att fördelarna med snabbstatistiken överväger dessa nackdelar.

Utredningen föreslår därför att statistiska uppgifter om importvärde, varuslag och ursprungsland skall anges av hemtagaren på blanketten för hemtagningsanmälan. Enligt utredningens mening är det fullt tillräckligt för syftet med snabbstatistiken att på hemtagningsanmälan genom kryssmarkering ange den varugrupp som importvaran tillhör. Varuområdet föreslås bli indelat i ett tiotal grupper, bl. a. jordbruks- och livsmedelsprodukter, råa mineraloljor och verkstadsprodukter.

Utredningen föreslår att tullmyndighet skall kunna medge att uppgifter för snabbstatistiken lämnas i annan ordning än på hemtagningsan-

mälan, exempelvis maskinellt i form av datorlistor. För att undvika besvärande avbrott i varutrafiken föreslås vidare att undantag i vissa fall skall kunna göras från skyldigheten att avge statistiska uppgifter på hemtagningsanmälan innan varan får tas hem.

En första granskning av de statistiska uppgifterna är enligt utredningens uppfattning nödvändig redan när varan anmäls till hemtagning. Därvid bör kontrolleras att samtliga uppgifter lämnas och att de inte är uppenbart orimliga. Utredningen diskuterar frågan huruvida det skall krävas att faktura eller annan liknande handling obligatoriskt skall visas upp eller medföras för en eventuell stickprovsgranskning. Från kontrollsynpunkt skulle detta innebära stora fördelar. De undersökningar som utredningen har låtit utföra visar att faktura eller liknande handling i ett mycket stort antal fall följer med frakthandlingarna. Ett krav att statistiska uppgifter skall lämnas vid hemtagningen bedöms vidare leda till att sådana handlingar i än större omfattning kommer att finnas tillgängliga i anslutning till gränspassagen. Utredningen vill emellertid inte föreslå att faktura skall företes vid hemtagningstillfället med hänsyn till att detta skulle kunna förorsaka besvärande avbrott i det normala godsflödet. En stickprovsgranskning bör ändock kunna ske varvid de lämnade statistiska uppgifterna kontrolleras mot de handlingar som är tillgängliga vid hemtagningstillfället. En kompletterande kontroll kan göras i efterhand genom att de uppgifter som har lämnats i hemtagningsanmälan jämförs med de som har lämnats i motsvarande tulldeklaration.

I anslutning härtill tar utredningen upp en fråga, som hänger samman med att tullmyndigheterna har medgivit att ett stort antal upplagshavare får ta emot hemtagningsanmälningar och lämna ut varor innan dessa har förtullats. Med hänsyn till de föreslagna granskningsrutinerna för snabbstatistiken bör tullmyndigheten själv ta emot och kontrollera hemtagningsanmälan.

Publiceringen av resultaten av snabbstatistiken bör ske i samråd mellan SCB och generaltullstyrelsen. Ett månatligt pressmeddelande bör enligt utredningens beräkningar kunna föreligga omkring den 10 i månaden efter redovisningsmånaden och innehålla uppgift om det totala importvärdet med uppdelning på varugrupper och en eventuell fördelning på ursprungsländer.

Utredningen föreslår vidare att den varu- och länderspecificerade statistiken över importen behålls i sin nuvarande form, vid sidan av snabbstatistiken. Härutöver anser utredningen att behov kan finnas av en likaledes specificerad statistik med en riktig tidslokalisering. Den kan dock publiceras först 5 å 6 månader efter utgången av redovisningsmånaden. Ett viktigt syfte med denna statistik är att den kan utgöra grunden för en kontroll av snabbstatistikens månadsvärden.

Generaltullstyrelsen har i enlighet med utredningens önskemål sökt uppskatta resursanspråken till följd av utredningens förslag. Samman-

lagt räknar man med att personalkostnaderna hos tullverket skulle öka med 4—6 milj. kr. Därtill kommer kostnader för den maskinella bearbetningen som kan uppskattas till i runt tal 200 000 kr. per år.

När det gäller exportstatistiken konstaterar utredningen att eftersläpningen mellan varans gränspassage och dess registrering i statistiken inte är så besvärande som för importen. Under år 1973 hänförde sig sålunda ca 75 % av exportvärdet för en månad till varor som hade passerat gränsen under månaden, medan återstående 25 % hade förts ut ur landet under någon av de månader som föregick redovisningsmånaden. En av orsakerna till förseningen är enligt utredningen att exportörerna eller deras ombud i strid mot gällande bestämmelser inte lämnar exportanmälan vid exporttillfället utan först i efterhand.

Utredningen konstaterar vidare att det kan vara svårt att samordna rutinerna hos vissa tullanstalter med trafikförhållandena där, så att garantier skapas för att exportanmälningar lämnas för alla varor som förs ut ur landet. Sådana svårigheter föreligger framför allt på platser med en omfattande färjetrafik. Från statistisk synpunkt innebär detta att exportvärdet systematiskt underskattas samtidigt som en risk föreligger från kontrollsynpunkt.

Då det gäller kvaliteten konstaterar utredningen att förhållandena är annorlunda för exportstatistiken än för importstatistiken. Av avgörande betydelse är att någon ingående uppbörds kontroll inte är nödvändig. Det är då naturligt att de statistiska uppgifterna för exporten inte tillmäts samma betydelse som importuppgifterna. Detta torde gälla såväl näringslivet som tullmyndigheterna.

För att öka tillförlitligheten hos de värden som avspeglar utvecklingen av handelsbalansen föreslår utredningen därför att åtgärder vidtas som syftar till att förbättra kvaliteten hos exportstatistiken. Med hänsyn främst till de nuvarande rutinerna är det ett alltför stort ingrepp att föreskriva skyldighet att vid exporttillfället uppvisa faktura för varje enskild exportsändning. Tullmyndigheternas möjligheter att i direkt anknytning till utförseltillfället kontrollera riktigheten av de statistiska uppgifterna blir därmed begränsade. Skäl talar därför för att åtgärder inriktas på att höja kvaliteten hos de avgivna statistiska uppgifterna snarare än på en kontroll av att dessa är riktiga.

Utredningens överväganden i fråga om exportstatistiken har lett till ett förslag att generaltullstyrelsen ges i uppdrag att se över rutinerna i samband med utförseln av varor. Översynen bör enligt utredningens mening inriktas på en heltäckande exportstatistik med riktig tidslokalisering. Exportstatistiken skall redovisas samtidigt med statistiken över importen. För att förbättra kvaliteten hos exportstatistiken föreslås vidare att speciella tjänster inrättas vid tulldirektionerna. Tjänstemännen skall i huvudsak ägna sig åt information till exportföretagen rörande tullverkets exportkontroll och insamling av exportstatistik samt kontroll av

redan lämnade uppgifter. Även uppgifter rörande varors ursprung bör kunna handhas av dessa tjänstemän.

Kostnaderna för de av utredningen föreslagna åtgärderna rörande exportstatistiken har beräknats till ca 1 milj. kr. per år.

Remissyttrandena

Det övervägande antalet remissinstanser understryker i sina yttranden behovet av en mer tillförlitlig och aktuell utrikeshandelsstatistik. En förbättring av importstatistiken speciellt på tidslokaliseringens område anses viktig av sådana myndigheter och organisationer som har att följa och analysera konjunkturutvecklingen samt utarbeta underlag för den ekonomiska politiken och beslut av allmänekonomisk natur. Sålunda tillstyrks utredningens förslag om snabbstatistik i sina huvuddrag av *statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet, arbetsmarknadsstyrelsen, betalningsbalansdelegationen, fullmäktige i riksbanken, Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)*.

Statistiska centralbyrån anser att en riktigt tidslokaliserad statistik med hög aktualitet är av betydelse för väsentliga ändamål och biträder därför förslaget om en snabbstatistik. Vissa förbehåll görs dock i fråga om utformningen av övriga delar av importstatistiken. Enligt centralbyråns mening bör månadsstatistiken bestå av endast två serier med samma tidslokalisering.

Liknande förslag framförs av *betalningsbalansdelegationen* och *fullmäktige i riksbanken* som också betonar vikten från ekonomisk-politiska synpunkter av att åtgärder vidtas. *Konjunkturinstitutet* anser att man genom en snabbstatistik bättre kommer att kunna iaktta förändringar i utrikeshandels utveckling, vilket kan underlätta konjunkturanalys och utarbetandet av konjunkturprognoser. *LO* menar att de föreslagna förändringarna är väl motiverade och angelägna att genomföra. *TCO* understryker utrikeshandels strategiska roll för den ekonomiska politiken.

Generaltullstyrelsen avstyrker utredningens förslag om en snabbstatistik om denna grundas på uppgifter för alla förekommande importsändningar, oavsett hur höga värden dessa har. Kravet på att uppgifter skall lämnas på hemtagningsanmälningarna av hemtagare och förhandsgranskas av tullmyndighet anses bli mycket betungande och kostnadskrävande för såväl tullverket som importörerna. Styrelsen pekar bl. a. på riskerna för besvärande avbrott i godsflödet och på nödvändigheten av nya och ändrade rutiner vid hemtagningen. Vidare ifrågasätts om kvaliteten på en snabbstatistik blir tillfredsställande.

Styrelsen förordar med hänsyn till behovet av en riktigt tidslokaliserad, aktuell statistik vissa modifieringar av utredningens förslag. Statis-

tiska uppgifter skulle sålunda endast behöva anges för sändningar vilkas värde överstiger ett visst, bestämt belopp. Sändningar med höga värden svarar för en stor del av importvärdet och man skulle genom att ta in uppgifter på en mycket liten del av antalet hemtagningsanmälningar kunna täcka en relativt stor del av det totala importvärdet. Resten av importvärdet skulle enligt styrelsens förslag kunna beräknas på basis av dels uppgifter om antalet hemtagningsanmälningar för varje månad, dels ett på förhand beräknat, fortlöpande justerat genomsnittsvärde för dessa. Metoden skulle enligt styrelsens uppfattning ge ett godtagbart resultat och innebära att olägenheterna och merkostnaderna blir marginala för såväl tullverket som trafiken.

Även *Sveriges industriförbund*, *Sveriges grossistförbund*, m. fl. avstyrker utredningens förslag till en snabbstatistik under hänvisning till bl. a. att importföretagen påläggs en betungande arbetsbörda som inte anses stå i proportion till nyttan av statistiken. Organisationerna tillstyrker den av generaltullstyrelsen förordade metoden, som visserligen skulle medföra ett merarbete för företagen men inte tillnärmelsevis i den utsträckning som skulle bli fallet om utredningens förslag om uppgifter på samtliga hemtagningsanmälningar genomfördes. Organisationerna förordar emellertid i första hand det av utredningen berörda alternativet, enligt vilket den statistiska bearbetningen så tidigt som möjligt skiljs från de tulladministrativa rutinerna i övrigt. *Lantbrukarnas riksförbund* är av samma mening.

Statskontoret och *riksrevisionsverket* förordar alternativ som kan få mindre långtgående verkningar och medföra lägre kostnader för såväl tullverket som importörerna än vad utredningens förslag innebär. Andra remissinstanser anser sig inte ha någon direkt användning av en snabbstatistik som endast har en grov varufördelning. *Kommerskollegium*, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar* och *statens industriverk* har ingenting att erinra mot förslaget. *Kommerskollegium* för sin del framhåller dock vikten av att snabbstatistikens resursbehov inte får inkräkta på möjligheterna att genomföra andra förbättringar i fråga om kvaliteten och aktualiteten hos importstatistiken och inte heller på en upprustning av exportstatistiken, som bedöms vara mycket angelägen. Inte heller *statens järnvägar* eller *poststyrelsen* har något att erinra mot förslaget om en snabbstatistik. Styrelsen föreslår att postförsändelser undantas från uppgiftsplikt. *Statens jordbruksnämnd* ställer sig tveksam till om fördelarna med en snabbstatistik överväger nackdelarna men vill inte motsätta sig ett genomförande om statistiken befins vara av allmänt värde.

I fråga om utredningens förslag att bibehålla den nuvarande månadsstatistiken och komplettera denna och snabbstatistiken med en definitiv, riktigt tidslokaliserad månadsstatistik pekar *statistiska centralbyrån*, *betalningsbalansdelegationen* och *fullmäktige i riksbanken* på att det från flera synpunkter kan vara olämpligt att publicera upp till tre olika vär-

den för importen varje månad. Användarna av statistiken anses få svårt att tolka och utnyttja en på varor och länder fördelad preliminär statistik som är knuten till tulltaxeringen och inte till varornas gränspassage. Man vill begränsa antalet värden för en månads import till två, som båda är knutna till varornas gränspassage och förordar dels en snabbstatistik, dels en varu- och ländervis fördelad statistik. En riktigare tidslokalisering av den varu- och länderspecificerade statistiken kan enligt centralbyrån uppnås genom smärre ändringar i de tulladministrativa rutinerna och en förskjutning av bearbetningen av de statistiska primäruppgifterna. *Konjunkturinstitutet* har inte något att erinra mot en sådan lösning men förordar att den nuvarande statistiken framställs parallellt med de nya serierna under en övergångsperiod på minst ett år.

General tullstyrelsen tar i sitt yttrande upp frågan om tullmyndigheternas medgivande för tullupplagen att lämna ut hemtagningsgoods och anser att erfarenheterna härav har varit goda. En indragning av medgivandena skulle leda till kostnadsökningar för såväl tullverket som upplagshavare, speditörer och importörer. Möjligheten att i vissa fall lämna hemtagningsanmälan till upplagshavare i stället för till tullmyndighet bör därför behållas. Även *Sveriges industriförbund*, *Sveriges grossistförbund*, m. fl. berör frågan om inlämning av hemtagningsanmälningar till upplagshavare och anser att den nuvarande ordningen bör bibehållas. *Varusmugglingsutredningen* ifrågasätter emellertid om den nuvarande rutinen i det berörda hänseendet står i överensstämmelse med bestämmelserna i tullstadgan.

Remissinstanserna ser överlag positivt på utredningens förslag att höja kvaliteten hos exportstatistiken. *Kommerskollegium* anser att en kvalitetshöjning hos exportstatistiken är mycket angelägen. *Konjunkturinstitutet* anför att utredningens förslag i fråga om exportstatistiken bör tillgodoses även vid en synnerligen restriktiv kostnadsprövning. *Statistiska centralbyrån* ser allvarligt på de brister hos exportstatistiken som utredningen har konstaterat. *General tullstyrelsen* ansluter sig i huvudsak till utredningens uppfattning om exportstatistikens kvalitet. Styrelsen påpekar att möjligheterna i dagens läge är små att garantera fullständigheten i exportstatistiken. Den oriktiga tidslokaliseringen hänger samman med koncentrationen av exportgodset till vissa orter, främst Göteborg.

När det sedan gäller utredningens förslag om att general tullstyrelsen skall ges i uppdrag att företa en översyn av rutinerna i samband med utförelsen hänvisar *general tullstyrelsen* till att en arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att bl. a. beakta utredningens synpunkter. Styrelsen antyder att en förseningsavgift av samma typ som tillämpas i fråga om tulldeklarationer kan vara ett medel att få grepp om förseningar i fråga om avlämnandet av exportanmälningar. *Varusmugglingsutredningen* är också inne på en sådan tanke.

Flera av näringslivets organisationer hänvisar i fråga om exportstatistiken till yttrandet av *Sveriges exportråd*. Rådet delar utredningens intresse för en högre kvalitet hos exportstatistiken. Eventuella omläggningar får, menar rådet, inte hindra varuflödet. *TCO* understryker vikten av att värden för export och import publiceras vid samma tidpunkter.

Utredningens förslag om att inrätta särskilda tjänster hos tulldirektionerna för information och kontroll i exportstatistikfrågor biträds av de flesta remissinstanserna.

Föredraganden

En aktuell och tillförlitlig information om utrikeshandeln och dess utveckling är av största betydelse för bedömningen av det ekonomiska läget och för utformningen och inriktningen av den ekonomiska politiken. Utrikeshandelsstatistiken måste därför på ett tidigt stadium kunna ge en korrekt upplysning om förändringar i handelsbalansen och därmed ge indikationer på förändringar i efterfrågeläget både här hemma och på våra exportmarknader. Statistiken skall dessutom ge underlag för såväl myndigheter som näringsliv när det gäller att följa utvecklingen inom särskilda varuområden. Den statistik vi nu har kan emellertid inte sägas fylla de krav som man numera måste ställa i olika hänseenden. Den praktiska tillämpningen av den tullprocedur, som infördes den 1 januari 1974, har skapat särskilda problem, främst i fråga om importstatistiken. Utrikeshandelsstatistikutredningen (Fi 1974: 06) har i ett delbetänkande (Ds Fi 1975: 11) Tidslokaliseringen i utrikeshandelsstatistiken gjort en översyn av vissa frågor som hänger samman med utrikeshandelsstatistiken och bl. a. föreslagit åtgärder som möjliggör en redovisning av statistiken så att den klart avspeglar varuflödet över gränsen.

Primärmaterial för importstatistiken utgörs f. n. av de uppgifter som de tullskyldiga eller deras ombud lämnar i tulldeklarationerna i samband med anmälan till förtullning. För den övervägande delen av importen, som tas hem direkt efter gränspassagen utan föregående förtullning, görs anmälan ca två veckor efter införseln. Granskning och tulltaxering kräver ytterligare ungefär en veckas tid, varför registreringen i statistiken kan ske tidigast tre veckor efter det att varan har passerat gränsen. Registreringstidpunkten kan förskjutas ytterligare till följd av stor arbetsbelastning hos importörer eller tullmyndigheter. Eftersom den nuvarande månadsstatistiken avser varor som under en viss kalendermånad har registrerats i tullverkets redovisningshandlingar — och inte de som har passerat gränsen under månaden — ger den inte en snabb och tillförlitlig information om utvecklingen av utrikeshandeln.

Ett speciellt problem har varit att statistiska centralbyrån fortlöpande har fått korrigera totalvärdena för införseln i syfte att uppnå jämför-

barhet med statistiken före den 1 januari 1974, då den nya tullprocedu-
ren infördes. Korrigeringarna är av grov, schablonartad karaktär. Den
faktiska utvecklingen av importen och därmed även handelsbalansen har
inte kunnat avläsas med tillräcklig säkerhet sedan den nya tullprocedu-
ren genomfördes.

När det gäller exportstatistiken skall underlaget för denna lämnas av
exportören eller dennes ombud vid exporttillfället. Uppgiftsskyldigheten
fullgörs emellertid inte alltid och uppgifterna är inte sällan felaktiga.

Totalvärden för in- och utförsel, vilka främst belyser handelsbalan-
sens förändringar, publiceras mellan den 20 och 25 i månaden efter den
då varorna har registrerats. Den varu- och länderfördelade statistiken
publiceras ungefär den 20 i den andra månaden efter registreringsmå-
naden.

Utredningens beräkningar visar att endast 35 % av importvärdet för
en månad år 1974 hänförde sig till varor som faktiskt hade passerat
gränsen under månaden. Resterande 65 % hade förts in under olika må-
nader dessförinnan. Utredningen pekar på de betydande nackdelar som
är förknippade härmed. Den största olägenheten är att en snabb och
kraftig förändring i importutvecklingen inte kan avläsas i statistiken till-
räckligt snabbt och tydligt. Utredningen bedömer det därför vara nöd-
vändigt att åtgärder vidtas för att en importstatistik skall kunna redovisas
som avspeglar varuflödet över gränsen och föreslår att uppgifter för en
ny statistik över importen, benämnd snabbstatistik, samlas in redan när
varan anmäls till hemtagning. Uppgifter om värde, ursprungsland och
varugrupp skall därvid lämnas. Detta medför visserligen en ökad upp-
giftsplikt för importörerna och deras ombud men möjliggör å andra si-
dan en nära anknytning av den statistiska registreringen till varans gräns-
passage. Snabbstatistiken med en grov varuindelning bör enligt utred-
ningens uppfattning kunna publiceras omkring den 10 i månaden efter
införseln. Utredningen föreslår att en granskning av uppgifterna görs av
tullmyndighet redan när de lämnas. De medgivanden som nu finns för
vissa privata upplagshavare att ta emot anmälan om hemtagning och
lämna ut varor bör därför enligt utredningen dras in.

Utredningen har granskat även exportstatistiken. Bristerna i denna
hänger samman med att exportuppgifterna inte undergår samma nog-
granna kontroll som uppgifterna för importen. För att höja kvaliteten
föreslås att speciella tjänster inrättas för granskning av exportstatistiken
och för information till exportörerna om hithörande frågor. Vidare för-
ordrar utredningen att generaltullstyrelsen får i uppdrag att se över ru-
tinerna i samband med utförsel av varor, bl. a. i syfte att få all utförsel
statistiskt registrerad och statistiken anknuten till tidpunkten för utför-
seln. Förslagen rörande exporten innebär inte någon ökad börda för
uppgiftslämnarna.

Myndigheter och organisationer som har att följa och analysera kon-
junkturutvecklingen och utarbeta underlag för den ekonomiska politiken

är positiva till utredningens förslag. De organisationer som företräder näringslivet avstyrker dock utredningens förslag med hänvisning framför allt till att snabbstatistiken bedöms leda till en kraftigt ökad arbetsbelastning för importörerna. Generaltullstyrelsen är också kritisk mot det av utredningen framförda förslaget, bl. a. med hänsyn till riskerna för besvärande avbrott i godsflödet, och förordar att en uppgiftsplikt åläggs för endast en begränsad del av importen i samband med att varor anmäls till hemtagning.

Jag har redan inledningsvis understrukit den stora betydelsen av en aktuell och tillförlitlig utrikeshandelsstatistik. I likhet med utredningen och ett flertal remissinstanser finner jag det angeläget att all utrikeshandelsstatistik så nära som möjligt knyts till tidpunkten för varornas in- och utförsel och att materialet görs mer tillförlitligt. Jag förordar att utredningens förslag läggs till grund för åtgärder med ett sådant syfte.

Beträffande den av utredningen föreslagna s. k. snabbstatistiken är det uppenbarligen svårt att uppskatta hur stora svårigheter och kostnader som kan uppkomma för trafiken och vilka resurser som behövs hos tullmyndigheterna om förslaget genomförs. Jag har förståelse för de synpunkter som i dessa berörda avseenden framförs av vissa remissinstanser. Enligt min mening finns det därför skäl att pröva om den väg som generaltullstyrelsen har anvisat kan ge den önskvärda förbättringen av statistiken. Det är emellertid också svårt att ange hur mycket uppgiftsskyldigheten kan begränsas utan att kvaliteten på statistiken försämrats alltför mycket. Såvitt man nu kan bedöma borde det dock vara möjligt att få en meningsfull och relativt tillförlitlig statistik genom att begränsa uppgiftsplikten till importsändningar med ett värde på 250 000 kr. och däröver. Värdet för den resterande delen av importsändningarna får då beräknas med utgångspunkt i uppgifter om antalet hemtagningsanmälningar. Skulle erfarenheten emellertid visa att statistiken likväl blir alltför osäker bör gränsen 250 000 kr. sänkas. Uppgift om värde och varugrupp bör lämnas på anmälan om hemtagning. Vid den angivna värdegränsen skulle endast en mycket begränsad del, ca 2 %, av importsändningarna komma att beröras. Dessa svarar dock för ca hälften av det totala importvärdet. Åtgärderna kommer härigenom att medföra relativt små olägenheter och kostnader för tullverket och näringslivet.

Utredningen har föreslagit att den statistik som är uppdelad på varuslag och länder och som kan publiceras tidigast ca en månad efter snabbstatistiken skall bibehållas i den nuvarande formen. Vidare skulle härutöver en likaledes specificerad statistik, som i likhet med snabbstatistiken anknyter till tidpunkterna för in- och utförseln, framställas ytterligare omkring fyra à fem månader därefter. Liksom bl. a. statistiska centralbyrån finner jag det emellertid lämpligt att ta fram endast en enda typ av den specificerade statistiken som anknyts till tidpunkten för in- och utförseln.

Jag ansluter mig alltså till förslaget att det skall införas en snabbstatis-

etik av det slag utredningen har föreslagit med den begränsning i fråga om uppgiftsskyldigheten som jag nyss har nämnt. De uppgifter om in- och utförsel som i dag författningsenligt skall lämnas eller kan påfordras kan inte användas för att ta fram den statistik som jag har förordat. Denna måste som jag har framhållit komma fram snabbare och vara tidsmässigt mer samordnad med in- resp. utförseln än den statistik som nu tas fram. Mot den bakgrunden föreslår jag att tullagen kompletteras med en bestämmelse om skyldighet att också lämna de uppgifter som behövs för den nya snabbstatistiken.

Vad sedan beträffar frågan om medgivanden för privata upplagshavare att ta emot anmälningar om hemtagning och lämna ut importgods har olika meningar framförts. För egen del finner jag att det kan vara motiverat med en sådan ordning för att i särskilda fall undvika olägenheter för näringslivet, i form av exempelvis långa avstånd mellan tullupplag och närmaste tillsynsmyndighet. Frågan bör regleras i tullagen. Möjlighet bör därvid ges generaltullstyrelsen att efter särskild prövning överlåta kontrollen på upplagshavare, om detta kan ske utan risk med hänsyn till gällande införselbestämmelser och med garanti för att statistiska uppgifter lämnas i fastställd ordning.

De av utredningen föreslagna åtgärderna beträffande exportstatistiken synes i allt väsentligt böra genomföras. Jag förordar sålunda bl. a. att särskild personal avdelas för information och kontroll i frågor som hänger samman med exportstatistik och ursprungsbevisning samt att svarighet till de statistiska serierna över importen — en s. k. snabbstatistik och en varu- och länderspecificerad statistik — tas fram.

För att näringslivet och tullmyndigheterna skall få bättre möjligheter att anpassa sig till de nya rutinerna föreslår jag att åtgärderna genomförs först den 1 oktober 1976.

Som jag redan har sagt kommer omläggningen av statistiken inte att medföra någon större arbetsbelastning för tullmyndigheterna. Dessa har att bedöma om värdeuppgift skall lämnas och om uppgivna värden är rimliga. Vidare skall en stickprovsmässig kontroll göras. Personalbehovet påverkas härigenom inte i nämnvärd grad. Däremot uppkommer ett visst behov av tulltaxeringsutbildad personal för uppföljningsarbete i samband med granskningen av tulldeklarationer. Vidare behövs viss biträdespersonal inom generaltullstyrelsens statistiska sektion. Inberäknat den maskinella produktionen kan merkostnaderna för en förbättrad importstatistik beräknas till drygt 500 000 kr. årligen. Härtill kommer vissa engångskostnader om ca 150 000 kr. för omläggningen.

Jag har i det föregående förordat att särskild personal skall avdelas för att ge information till exportföretagen om exportstatistik och ursprungsfrågor samt för att bedriva viss kontrollverksamhet. Denna personal bör t. v. knytas till tullregionerna i de fyra tullregionerna. Kostnaderna härför beräknar jag till drygt 500 000 kr. årligen.

De kostnadsökningar för tullverket som blir aktuella i detta sammanhang beräknar jag till sammanlagt ca 900 000 kr. under budgetåret 1976/77. Jag föreslår att dessa kostnader får bestridas genom merbelastning av sjunde huvudtitelns förslagsanslag Tullverket: Förvaltningskostnader. Detta anslag har tagits upp med 383 785 000 kr. i förslaget till statsbudget för nästa budgctår (prop. 1975/76: 100 bil. 9 s. 86).

Vid ett genomförande av de av mig förordade förslagen bör en klar förbättring kunna ske av utrikeshandelsstatistikens kvalitet. Detta är av väsentlig betydelse från ekonomisk-politisk synpunkt. Omläggningen kan ske med begränsade kostnader för statsverket och utan nämnvärt merarbete för näringslivet.

I anslutning till ändringarna i tullagen bör vidtas vissa formella justeringar som betingas av den nya regeringsformen. Sålunda bör ordet "Konungen" i olika böjningsformer bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form. Vidare bör 56 §, som ger regeringen rätt att meddela tillämpningsföreskrifter till lagen och att bemyndiga generaltullstyrelsen att meddela sådana föreskrifter, upphävas.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels antaga förslaget till lag om ändring i tullagen (1973: 670),

dels godkänna vad jag har förordat angående bestridande av kostnaderna för en förbättrad utrikeshandelsstatistik, m. m. under budgetåret 1976/77.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

